

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

24 октомври 2018 година *

„Преюдициално запитване — Принципите на правото на Съюза — Лоялно сътрудничество — Процесуална автономия — Принципи на равностойност и ефективност — Национално законодателство, предвиждащо правен способ за защита, който допуска да се повтори наказателното производство при нарушение на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи — Задължение да се разшири обхватът на това производство и по отношение на случаите на твърдяно нарушение на основните права, закрепени в правото на Европейския съюз — Отсъствие“

По дело C-234/17

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) с акт от 23 януари 2017 г., постъпил в Съда на 4 май 2017 г., в рамките на производство по молба за правна взаимопомощ по наказателноправни въпроси относно

ХС,

УВ,

ЗА

в присъствието на

Generalprokuratur,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: К. Lenaerts, председател, R. Silva de Lapuerta, заместник-председател, Ал. Арабаджиев (докладчик), С. Toader и F. Biltgen, председатели на състави, М. Пешич, Е. Левитс, L. Bay Larsen, М. Сафан, D. Šváby, С. G. Fernlund, С. Vajda и S. Rodin, съдии,

генерален адвокат: Н. Saugmandsgaard Øe,

секретар: К. Malacek, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 20 март 2018 г.,

* Език на производството: немски.

като имат предвид становищата, представени:

- за австрийското правителство, от J. Schmoll, K. Ibili и G. Eberhard, в качеството на представители,
- за унгарското правителство, от M. Z. Fehér, G. Koós и G. Tornyai, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от H. Krämer и R. Troosters, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в заседанието от 5 юни 2018 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 3 ДЕС, както и на принципите на равностойност и ефективност.
- 2 Запитването е отправено в рамките на производство за правна взаимопомощ по наказателноправни въпроси, образувано пред австрийските съдебни власти по искане на Staatsanwaltschaft des Kantons St. Gallen (прокуратурата на кантон Сен Гален, Швейцария) относно ЗА, УВ и ХС, заподозрени в Швейцария, че са извършил престъплението на данъчна измама по смисъла на швейцарския закон относно данъка върху добавената стойност (ДДС) и други наказуеми деяния.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 50, параграф 1 от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген от 14 юни 1985 година между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници, подписана в Шенген (Люксембург) на 19 юни 1990 г. и влязла в сила на 26 март 1995 г. (ОВ L 239, 2000 г., т. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 183, наричана по-нататък „КПСШ“) е част от дял III, глава 2, озаглавена „Взаимопомощ по наказателноправни въпроси“, и предвижда следното:

„Договарящите страни са задължени да си предоставят съгласно [Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси (ETS № 30), подписана в Страсбург на 20 април 1959 г., както и съгласно Договора на Бенелюкс за екстрадиция и взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменен с Протокол от 11 май 1974 г.] правна взаимопомощ по нарушения на законовите и подзаконовите разпоредби в областта на акцизите, данъка върху добавена стойност и митата. Под „митнически разпоредби“ се разбират нормите, посочени в член 2 от Конвенцията от 7 септември 1967 г. между Белгия, Федерална република Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия, за взаимопомощта между митническите администрации, както и член 2 от Регламент (ЕИО) № 1468/81 на Съвета [от 19 май 1981 г. година относно взаимопомощта между административните органи на държавите членки и сътрудничеството между последните и Комисията по гарантиране на правилното прилагане на законодателството в областта на митническите и земеделските въпроси (ОВ L 144, 1981 г., стр. 1)]“.

- 4 Дял III, глава 3 (Прилагане на принципа *ne bis in idem*“), член 54 от КПСШ гласи:

„Лице, което е осъдено в една договаряща страна, не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна, при условие че когато лицето е осъдено, санкцията е изпълнена или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите в договарящата страна, в която е произнесена“.

Австрийското право

- 5 С *Strafrechtsänderungsgesetz* (Закон за реформа на наказателното право, BGBl., 762/1996), в *Strafprozessordnung* (Наказателно-процесуален кодекс) се добавят членове 363а—363с относно правния институт „възобновяване на наказателното производство“ (*Erneuerung des Strafverfahrens*), за да бъдат приложени решенията на Европейския съд по правата на човека.
- 6 Член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс гласи:

„(1) Когато с решение на Европейския съд по правата на човека се констатира, че Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи[, подписана на 4 ноември 1950 г. в Рим,] или някой от протоколите към тази конвенция са нарушени със съдебно решение или с друг съдебен акт, постановен от наказателен съд и при постъпило съответно искане, производството по делото се възобновява, когато не може да се изключи възможността нарушението да се отрази на акта, с който наказателният съд се произнася по същество, по начин, който да е във вреда на засегнатото лице.

(2) Компетентен да се произнесе по исканията за възобновяване е *Oberster Gerichtshof* [(Върховен съд, Австрия)]. Искане може да бъде направено от засегнатото лице или от *Generalprokurator* [(генерален прокурор)]; член 282, параграф 1 се прилага съответно. Искането се подава до *Oberster Gerichtshof* [(Върховен съд)]. *Generalprokurator* следва да бъде изслушан по постъпилото искане от страна на засегнатото лице, което следва да бъде изслушано, когато *Generalprokurator* е направил такова искане; член 35, параграф 2 се прилага съответно“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 7 През 2012 г. прокуратурата на кантон Санкт Гален, Швейцария започва разследване за установяване на фактите в случай на отклонение от данъчно облагане срещу ХС, УВ и ЗА, заподозрени, че вследствие на подадени пред швейцарската данъчна администрация декларации с невярно съдържание им е възстановен ДДС в общ размер на 835 374,17 CHF (швейцарски франка) (около 716 000 EUR). Тази прокуратурата сезира австрийските съдебни органи, компетентни да разглеждат молбите за правна взаимопомощ по наказателноправни въпроси, за да може *Staatsanwaltschaft Feldkirch* (прокуратура Фелдкирх, Австрия) да изслуша заинтересованите лица.
- 8 ХС, УВ и ЗА подават в Австрия няколко жалби, с които оспорват организирането на исканите изслушвания, като по същество изтъкват мотива, че пречка за това представлявали наказателните производства, приключени в Германия и в Лихтенщайн през 2011 г. и 2012 г., тъй като предвид прогласения в член 54 от КПСШ принцип *ne bis in idem* срещу тях не могли да бъдат насочени по-нататъшни преследвания във връзка с подозренията за извършени престъпления, с които се засягат интересите на швейцарската данъчна администрация. С определение от 9 октомври 2015 г. *Oberlandesgericht Innsbruck* (Висш областен съд Инсбрук, Австрия), произнасяйки се като последна инстанция по делото, приема, че не са налице доказателства за нарушение на член 54 от КПСШ.

- 9 Въпреки че това определение е влязло в законна сила, на основание член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс ХС, УВ и ЗА сезират Oberster Gerichtshof (Върховен съд) с искане за възобновяване на наказателното производство, като изтъкват обстоятелството, че ако бъдат уважени спорните искания за правна взаимопомощ, биха били нарушени определени техни права, закрепени не само в Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), но и в КПСШ и в Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“).
- 10 Запитващата юрисдикция отбелязва, че съгласно постоянната съдебна практика възобновяването на наказателното производство е възможно само при нарушение на гарантираните с ЕКПЧ права, установено от Европейския съд по правата на човека (наричан по-нататък „ЕСПЧ“) или, дори и преди ЕСПЧ да се произнесе с решение за установяване на такова нарушение — от Oberster Gerichtshof (Върховен съд). Запитващата юрисдикция иска да установи дали принципът на лоялното сътрудничество и принципите на равностойност и ефективност изискват да бъде разпоредено възобновяване на наказателното производство и в случай на нарушение на основните права, уредени в законодателството на Съюза, независимо че подобна хипотеза не е изрично предвидена в текста на разпоредбата относно този правен способ за защита.
- 11 При тези условия Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Следва ли правото на Съюза, и по-специално член 4, параграф 3 ДЕС във връзка с изведените от тази разпоредба принципи на равностойност и на ефективност, да се тълкува в смисъл, че задължава Oberster Gerichtshof (Върховен съд) по искане на лице с правен интерес да преразгледа влязъл в законна сила постановен от наказателен съд съдебен акт с оглед на твърдения за нарушение на правото на Съюза (в конкретния случай на член 50 от [Хартата] и на член 54 от [КПСШ]), при положение че националното право предвижда подобно преразглеждане единствено когато се твърди, че е нарушена [ЕКПЧ] или някой от протоколите към ЕКПЧ?“.

По преюдициалния въпрос

По допустимостта

- 12 Австрийското правителство повдига възражение за недопустимост на настоящото преюдициално запитване.
- 13 На първо място, това правителство изтъква, че правните положения в основата на спора по главното дело не попадат в приложното поле на правото на Съюза, тъй като способът за правна защита по член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс е предвиден за случаите на нарушение на ЕКПЧ, а не на правото на Съюза.
- 14 Въпреки това, когато, какъвто е случаят по главното делото, органите на дадена държава членка уважат молба за правна взаимопомощ на основание на КПСШ, която е неразделна част от правото на Съюза съгласно Протокол № 19 относно достиженията на правото от Шенген, включени в рамките на Европейския съюз, приложен към Договора от Лисабон (ОВ С 83, 2010 г., стр. 290), тези органи прилагат правото на Съюза по смисъла на член 51, параграф 1 от Хартата. Освен това в съдебната практика се приема, че член 54 от КПСШ трябва да се тълкува в светлината на член 50 от Хартата, чието основно съдържание гарантира (вж. в този смисъл решения от 27 май 2014 г., Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, т. 59, от 5 юни 2014 г., М,

C-398/12, EU:C:2014:1057, т. 35 и от 29 юни 2016 г., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, т. 31). Следователно фактическото и правното положение в основата на спора по главното дело попада в приложното поле на правото на Съюза.

- 15 На второ място, австрийското правителство твърди, че настоящото преюдициално запитване е недопустимо, тъй като запитващата юрисдикция вече е приела, че член 54 от КПСШ съставлява достатъчно правно основание за възобновяване на наказателното производство на основание член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс. Тази юрисдикция обаче не обяснява причините, поради които все пак смята, че е необходим отговорът на преюдициалния въпрос.
- 16 Съгласно постоянната съдебна практика въпросите, които са свързани с тълкуването на правото на Съюза и са поставени от националния съд в нормативната и фактическата рамка, които той определя съгласно своите правомощия, и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само ако е очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или също когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (вж. по-специално решение от 27 юни 2018 г., Altiner и Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, т. 22).
- 17 В конкретния случай запитващата юрисдикция излага мотивите, поради които смята, че тълкуването на разпоредбата и на принципите, посочени в преюдициалния въпрос, е необходимо за разрешаването на спора в главното производство. От това изложение на мотивите следва, че отговорът на Съда на въпроса дали, когато разглежда искане за възобновяването на наказателното производство, тази юрисдикция трябва да се произнесе по твърденията за нарушение на основното право, гарантирано с член 50 от Хартата и с член 54 от КПСШ, може да окаже пряко въздействие върху преценката на положението на жалбоподателите в главното производство.
- 18 В действителност, макар че член 52, параграф 3 от Хартата безспорно предвижда, че доколкото тя съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от ЕКПЧ, техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената конвенция, като също от тази разпоредба следва, че правото на Съюза може да предоставя по-широка защита.
- 19 При тези условия преюдициалният въпрос е допустим.

По същество

- 20 С поставения въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали правото на Съюза, и в частност принципите на равностойност и на ефективност, трябва да бъде тълкувано в смисъл, че задължава националния съд да разшири обхвата на вътрешноправен способ за защита, който позволява в случай на нарушение на ЕКПЧ или на някой от протоколите към тази конвенция да бъде възобновено наказателно производство, приключило с влязъл в законна сила национален съдебен акт, ползващ се със сила на пресъдено нещо, като включи в обхвата на този правен способ за защита и нарушенията на правото на Съюза, и по-конкретно нарушенията на основното право, гарантирано от член 50 от Хартата и от член 54 от КПСШ.
- 21 В това отношение следва да се припомни, че при липсата на правна уредба на Съюза в тази област редът и условията за прилагане на принципа за силата на пресъдено нещо попадат във вътрешния правов ред на държавите членки по силата на принципа за процесуалната

автономия на последните, при спазване все пак на принципите на еквивалентност и на ефективност (решение от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 54 и цитираната съдебна практика).

- 22 В действителност съгласно принципа за лоялно сътрудничество, понастоящем закрепен в член 4, параграф 3 ДЕС, процесуалните правила за съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които уреждат аналогични вътрешноправни производства (принцип на равностойност) и не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (вж. в този смисъл решения от 16 декември 1976 г., *Rewe-Zentralfinanz* и *Rewe-Zentral*, 33/76, EU:C:1976:188, т. 5, от 14 декември 1995 г., *Peterbroeck*, C-312/93, EU:C:1995:437, т. 12, от 15 април 2008 г., *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, т. 46 и от 27 юни 2013 г., *Агроконсултинг-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, т. 36).
- 23 Изискванията, произтичащи от тези принципи, важат както при определянето на юрисдикциите, компетентни да се произнасят по основани на правото на Съюза искиове и жалби, така и при определянето на процесуалните правила за производствата по такива искиове и жалби (вж. в този смисъл решения от 15 април 2008 г., *Impact*, C-268/06, EU:C:2008:223, т. 47 и от 27 юни 2013 г., *Агроконсултинг-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, т. 37).
- 24 Когато се преценява дали са спазени посочените изисквания, трябва да се държи сметка за мястото на съответните правила в цялото производство, за развитието на това производство и за особеностите на тези правила пред различните национални инстанции (решение от 27 юни 2013 г., *Агроконсултинг-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, т. 38 и цитираната съдебна практика).

По принципа на равностойност

- 25 Съгласно припомнената в точка 22 от настоящото решение съдебна практика, когато се разглеждат исканията за защита на права, които правните субекти черпят от правото на Съюза, принципът на равностойност забранява на държава членка да предвиди процесуален ред, по-неблагоприятен от процесуалния ред, приложим към сходни искания по вътрешното право.
- 26 В това отношение, видно от акта за преюдициално запитване и от отговора на поставен от Съда въпрос към австрийското правителство в хода на съдебното заседание, уредената в член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс възможност да се иска възобновяване на наказателното производство трябва да се счита за вътрешноправен способ за защита.
- 27 Поради това следва да се провери дали този правен способ за защита може да се счита за сходен на правния способ за защита, предназначен да брани правото на Съюза, и по-специално закрепените с него основни права, като се държи сметка за предмета, основанието и главните характеристики на тези способности за защита (вж. в този смисъл решение от 27 юни 2013 г., *Агроконсултинг-04*, C-93/12, EU:C:2013:432, т. 39 и цитираната съдебна практика).
- 28 За да илюстрира съмненията си дали с член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс се спазва принципът на равностойност, запитващата юрисдикция посочва, че в контекста на направено въз основа на тази разпоредба искане твърдението, че е нарушено гарантирано от ЕКПЧ основно право, може да има предмет и основание, идентични с твърдението, изведено от нарушение на гарантирано от Хартата право. Тази юрисдикция също така по същество подчертава, че съгласно член 52, параграф 3 от Хартата гарантираните с нея права имат най-малко същия обхват, както съответстващите им гарантирани от ЕКПЧ права.

- 29 Съгласно член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс възобновяването на наказателното производство е предвидено, в случай че с решение на Европейския съд по правата на човека се приеме, че със съдебно решение или с друг съдебен акт на наказателен съд се нарушава ЕКПЧ или някой от протоколите към тази конвенция. Следователно от текста на тази разпоредба е видно, че този правен способ за защита по принцип предполага първо Европейският съд по правата на човека да установи наличието на нарушение на ЕКПЧ или на някой от протоколите към нея.
- 30 Запитващата юрисдикция уточнява обаче, че в решение с принципно значение от 1 август 2007 г. тя е приела, че възобновяването на наказателното производство не се ограничава до положението, при което Европейският съд по правата на човека първо е установил, че със съдебно решение или с друг съдебен акт на наказателен съд е нарушена ЕКПЧ или някой от протоколите към тази конвенция, но че тази възможност е приложима също и когато запитващата юрисдикция сама е установила наличието на такова нарушение. Следователно, когато е сезиран вместо Европейския съд по правата на човека, тоест когато не се произнеса с оглед на установено от този съд нарушение на ЕКПЧ или на някой от протоколите към тази конвенция, и след като съобрази дали са изпълнени приложимите условия за допустимост на жалбите, подавани пред Европейския съд по правата на човека, Oberster Gerichtshof (Върховен съд) разширява обхвата на това производство по отношение на всеки правен субект, който твърди, че е нарушено негово право, гарантирано с тази конвенция и протоколите към нея, и който по този начин очаква, че този съд ще се произнесе със съдебен акт по същество.
- 31 От преписката по делото, с която разполага Съдът, следва, че предвиденият в член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс извънреден правен способ за защита се обосновава със самото естеството на ЕКПЧ и според замисъла на австрийския законодател има тясна функционална връзка с производството пред Европейския съд по правата на човека. В действителност този правен способ за защита е въведен с цел да се приложат решенията на Европейския съд по правата на човека, като австрийското правителство подчертава, че по този начин законодателят възнамерява да се съобрази с установеното с член 46 от ЕКПЧ задължение.
- 32 Във връзка с това следва да се припомни, както прави и генералният адвокат в точка 75 от представеното заключение, че изискването по член 35, параграф 1 от ЕКПЧ — че Европейският съд по правата на човека може да бъде сезиран само след изчерпване на всички вътрешноправни средства за защита — предполага наличието на постановен от правораздаваща като последна инстанция национална юрисдикция съдебен акт, ползващ се със сила на пресъдено нещо.
- 33 Както е видно от преписката по делото, с която разполага Съдът, именно за да се вземе предвид това положение и за да се осигури прилагането ред на решенията на Европейския съд по правата на човека във вътрешния правен ред, е предвидено производството по член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс, с което се допуска възобновяване на наказателното производство, приключило със съдебен акт, ползващ се със сила на пресъдено нещо.
- 34 Освен това от акта за преюдициално запитване и от обясненията на австрийското правителство следва, че тясната функционална връзка между уреденото в тази разпоредба производство и производството пред Европейския съд по правата на човека не се поставя под въпрос поради обстоятелството, че вследствие на решение с принципно значение на Oberster Gerichtshof (Върховен съд) от 1 август 2007 г. се разширява приложното поле на първото производство. Както всъщност бе подчертано в точка 30 от настоящото съдебно решение, ако на основание на същата разпоредба е подадено искане за възобновяване преди Европейския съд по правата на човека да е установил наличието на нарушение на ЕКПЧ или на някой от протоколите към нея, това искане се подчинява на същите условия за допустимост, на които следва да отговорят и

подадените пред този съд жалби, тъй като според обясненията, представени от запитващата юрисдикция, посоченото искане има за единствена цел очакването, че ще бъде направена подобна констатация.

- 35 Следва обаче да се посочи, че предвид предмета, основанието и изложените накратко по-горе основни белези на производството по член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс, то не може да се разглежда като сходно на способите за правна защита, посредством които следва да се защитават основните права, гарантирани от правото на Съюза, и по-специално от Хартата, което се дължи на специфични особености, произтичащи от самото естество на това право.
- 36 Във връзка с това, както многократно отбелязва Съдът, следва да се припомни, че правото на Съюза се характеризира, от една страна, със самостоятелните си източници, които са Договорите, ползващи се с предимството по отношение на правните системи на държавите членки (вж. в този смисъл решения от 15 юли 1964 г., *Costa*, 6/64, EU:C:1964:66 и от 17 декември 1970 г., *Internationale Handelsgesellschaft*, 11/70, EU:C:1970:114, т. 3, становища 1/91 (Споразумение ЕИО — I) от 14 декември 1991 г., EU:C:1991:490, т. 21 и 1/09 от 8 март 2011 г., EU:C:2011:123, т. 65 и решение от 26 февруари 2013 г., *Melloni*, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 59), както и, от друга страна, с директния ефект на редица норми, приложими към самите държави членки и към техните граждани (вж. в този смисъл решение от 5 февруари 1963 г., *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, стр. 23; становища 1/09 от 8 март 2011 г., EU:C:2011:123, т. 65 и 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 166 и цитираната съдебна практика).
- 37 Освен това в сърцевината на тази юридическа конструкция са основните права, признати с Хартата, която съгласно член 6, параграф 1 ДЕС има ма същата юридическа сила като Договорите, като спазването на тези права съставлява условие за законосъобразност на актовете на Съюза, поради което в Съюза не могат да се допускат мерки, които са несъвместими със спазването на тези права (вж. в този смисъл решения от 18 юни 1991 г., *ERT*, C-260/89, EU:C:1991:254, т. 41, от 29 май 1997 г., *Kremzow*, C-299/95, EU:C:1997:254, т. 14, от 12 юни 2003 г., *Schmidberger*, C-112/00, EU:C:2003:333, т. 73 и от 3 септември 2008 г., *Kadi и Al Barakat International Foundation/Съвет и Комисия*, C-402/05 P и C-415/05 P, EU:C:2008:461, т. 283 и 284 и становище 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 169).
- 38 В допълнение, що се отнася до разглеждания в главното производство принцип *ne bis in idem*, прогласен в член 50 от Хартата, Съдът е постановил, че тази разпоредба има директен ефект (решение от 20 март 2018 г., *Garlsson Real Estate и др.*, C-537/16, EU:C:2018:193, т. 68).
- 39 За да гарантират запазването на специфичните особености и на автономията на този правен ред, Договорите създават система за правораздаване, предназначена да осигури последователност и единство при тълкуването на правото на Съюза (становище 2/13 (присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 174).
- 40 В този контекст националните юрисдикции и Съдът са длъжни да гарантират пълното прилагане на правото на Съюза във всички държави членки, както и съдебната защита на правата, които правните субекти черпят от посоченото право (становище 1/09, EU:C:2011:123, т. 68 и цитираната съдебна практика, както и становище 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 175).
- 41 Ключовият елемент в така замислената правораздавателна система на Съюза е предвиденото в член 267 ДФЕС производство за преюдициално запитване, което с установяването на диалог между съдилища, и по-конкретно между Съда и юрисдикциите на държавите членки, има за цел да осигури еднообразното тълкуване на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 5 февруари 1963 г., *van Gend & Loos*, 26/62, EU:C:1963:1, т. 23), което по този начин дава

възможност да се осигури неговата безпротиворечивост, пълното му действие и автономията му, както и, в последна сметка, присъщия на това право характер, установен по силата на Договорите (становище 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 176).

- 42 Съгласно постоянната съдебна практика член 267 ДФЕС предоставя на националните юрисдикции най-широко право да сезират Съда, ако сметат, че висящото пред тях дело повдига въпроси, които налагат тълкуване или преценка на валидността на разпоредбите на правото на Съюза за целите на решаването на отнесения до тях спор. Освен това националните юрисдикции са свободни да упражнят това право във всеки момент от производството, който според тях е подходящ (решение от 5 юли 2016 г., Огнянов, C-614/14, EU:C:2016:514, т. 17 и цитираната съдебна практика).
- 43 Освен това следва да се припомни, че съгласно член 267, трета алинея ДФЕС националната юрисдикция, чието решение не подлежи на съдебно обжалване по вътрешното право, по принцип е длъжна да сезира Съда, след като пред нея е повдигнат въпрос относно тълкуването на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 9 септември 2015 г., Ferreira da Silva e Brito и др., C-160/14, EU:C:2015:565, т. 37 и цитираната съдебна практика).
- 44 Накрая, съгласно трайно установената практика на Съда националните съдилища, натоварени в рамките на тяхната компетентност с прилагането на разпоредбите на правото на Съюза, са длъжни да гарантират пълното действие на тези разпоредби, като при необходимост по собствена инициатива оставят без приложение разпоредбите на националното законодателство, които им противоречат, без да е необходимо да искат или да изчакват тяхната предварителна отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг конституционен ред (вж. в този смисъл решение ние от 9 март 1978 г., Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, т. 21 и 24 и от 6 март 2018 г., SEGRO и Horváth, C-52/16 и C-113/16, EU:C:2018:157, т. 46 и цитираната съдебна практика).
- 45 Ето защо основните права, признати по-специално в Хартата, трябва да се тълкуват и прилагат в рамките на Съюза при спазване на тази конституционна рамка (становище 2/13 (Присъединяване на Съюза към ЕКПЧ) от 18 декември 2014 г., EU:C:2014:2454, т. 177).
- 46 Следователно, както бе уточнено в точка 36 от настоящото съдебно решение и както отбелязва генералният адвокат в точка 55 от представеното заключение, тази конституционна рамка гарантира на всяко лице възможността да получи ефективната защита на предоставените му от правния ред на Съюза права дори още и преди националното съдебно решение да е придобило сила на пресъдено нещо.
- 47 Предвид изложеното следва да се заключи, че различията между предвиденото в член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс производство, от една страна, и способите за правна защита на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза, от друга страна, са такива, че не могат да се считат за сходни по смисъла на съдебната практика, припомнена в точки 22—25 от настоящото съдебно решение.
- 48 От това следва, че принципът на равностойност не задължава националния съд, когато установи предполагаемо нарушение на основно право, гарантирано от правото на Съюза, и по-специално от Хартата, да разшири приложното поле на предоставен от националното право правен способ за защита, който предоставя възможност, в случай на нарушение на ЕКПЧ или на някой от протоколите към нея, да бъде възобновено наказателното производство, приключило с влязъл в законна сила национален съдебен акт.

По принципа на ефективност

- 49 Що се отнася до принципа на ефективност, следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика всеки случай, в който се поставя въпросът дали дадена национална процесуална разпоредба прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на правото на Съюза, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство, за неговото развитие и за неговите особености пред различните национални инстанции. В това отношение следва, ако е необходимо, да се вземат предвид по-конкретно принципът за гарантиране на правото на защита, принципът на правната сигурност и правилното протичане на производството (решение от 22 февруари 2018 г., *INEOS Köln*, C-572/16, EU:C:2018:100, т. 44).
- 50 За да се прецени дали е налице нарушение на принципа на ефективност на правото на Съюза, следва да се определи дали, ако на основание член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс е невъзможно да се поиска възобновяване на наказателното производство, приключило с влязъл в законна сила национален съдебен акт, поради нарушение на гарантирано от правото на Съюза основно право, каквото е регламентираното в член 50 от Хартата и в член 54 от КПСШ, това на практика би направило невъзможно или прекомерно трудно упражняването на предоставените от първия ред на Съюза права.
- 51 В това отношение следва да се отбележи, че Договорът за функциониране на ЕС няма за цел да принуждава държавите членки да въведат различни от установените в националното право правни способности за защита пред техните национални съдилища, за да се гарантира защитата на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 13 март 2007 г., *Unibet*, C-432/05 EU:C:2007:163, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 52 Освен това следва да се припомни значимостта, която има принципът на силата на пресъдено нещо — както за правния ред на Съюза, така и за националните правни системи. Действително, с цел да се гарантира също толкова добре стабилността на правото и на правоотношенията, както и доброто управление на правосъдието, е важно съдебните решения, които са влезли в законна сила след изчерпване на възможностите за обжалване или след изтичането на предвидените за тези средства срокове, да не могат повече да бъдат оспорвани (решения от 16 март 2006 г., *Kapferer*, C-234/04, EU:C:2006:178, т. 20, от 29 юни 2010 г., Комисия/Люксембург, C-526/08, EU:C:2010:379, т. 26, от 29 март 2011 г., *ThyssenKrupp Nirosta*/Комисия, C-352/09 P, EU:C:2011:191, т. 123 и от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 58).
- 53 Следователно правото на Съюза не задължава националния съд да не приложи вътрешноправните процесуални норми, съгласно които даден съдебен акт се ползва със сила на пресъдено нещо, дори ако това би позволило да се отстрани вътрешно правоотношение, което е несъвместимо с това право. (решения от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 59 и цитираната съдебна практика, както и от 6 октомври 2015 г., *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 29).
- 54 Ето защо правото на Съюза не изисква съдебният орган по принцип да е длъжен да преразгледа постановено от него влязло в законна сила решение, за да вземе предвид направено впоследствие от Съда тълкуване на релевантна разпоредба от това право (вж. в този смисъл решения от 10 юли 2014 г., *Impresa Pizzarotti*, C-213/13, EU:C:2014:2067, т. 60 и от 6 октомври 2015 г., *Târșia*, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 38).
- 55 В конкретния случай нито един елемент по преписката, с която разполага Съдът, не позволява да се заключи, че в австрийския правен ред не са налице способности за правна защита, които да гарантират ефективно защитата на правата, които правните субекти черпят от член 50 от Хартата и от член 54 от КПСШ.

- 56 Напротив, безспорно е, че с оглед на оспорването на исканията за правна взаимопомощ, отправени от прокуратурата на Санкт Гален до австрийските съдилища, жалбоподателите в главното производство са били изцяло в състояние да се позовават на допуснатото нарушение на тези разпоредби и че посочените съдилища са разгледали тези оплаквания. Запитващата юрисдикция подчертава освен това, че Наказателно-процесуалният кодекс предоставя на заинтересованите лица много възможности да упражняват предоставените им с правния ред на Съюза права.
- 57 Следователно тази уредба гарантира ефективността на правото на Съюза, без да е необходимо към нея да се добавя предвиденият в член 363а от Наказателно-процесуалния кодекс извънреден правен способ за защита, който позволява повторното оспорване на националните съдебни актове, които са влезли в законна сила.
- 58 В допълнение, както отбелязва генералният адвокат в точка 56 от представеното заключение, принципът на силата на пресъдено нещо не е пречка за признаването на принципа на отговорността на държавата в резултат на решение на произнесла се като последна инстанция юрисдикция (решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 40). В действителност частноправните субекти не следва да бъдат лишени — по-специално заради това, че извършеното с такъв съдебен акт нарушение на правата, произтичащи от правото на Съюза, вече не може да бъде отстранено по общия ред — от възможността да ангажират отговорността на държавата, за да получат юридическа защита на правата си (решения от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 34 и от 6 октомври 2015 г., Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, т. 40).
- 59 С оглед на всички изложени съображения на поставения въпрос трябва да се отговори, че правото на Съюза, и в частност принципите на равностойност и на ефективност, трябва да бъде тълкувано в смисъл, че не задължава националния съд да разшири обхвата на вътрешноправен способ за защита, който позволява в случай на нарушение на ЕКПЧ или на някой от протоколите към тази конвенция да бъде възобновено наказателно производство, приключило с влязъл в законна сила национален съдебен акт, като включи в обхвата на този правен способ за защита и нарушенията на правото на Съюза, и по-конкретно нарушенията на основното право, гарантирано от член 50 от Хартата и от член 54 от КПСШ.

По съдебните разноски

- 60 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

Правото на Съюза, и в частност принципите на равностойност и на ефективност, трябва да бъде тълкувано в смисъл, че не задължава националния съд да разшири обхвата на вътрешноправен способ за защита, който допуска в случай на нарушение на Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., или на някой от протоколите към тази конвенция, да бъде възобновено наказателно производство, приключило с влязъл в законна сила национален съдебен акт, като включи в обхвата на този правен способ за защита нарушенията на правото на Съюза, и по-конкретно нарушенията на основното право, гарантирано от член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз и от член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите от

Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници, подписана в Шенген (Люксембург) на 19 юни 1990 г. и влязла в сила на 26 март 1995 г.

Подписи